

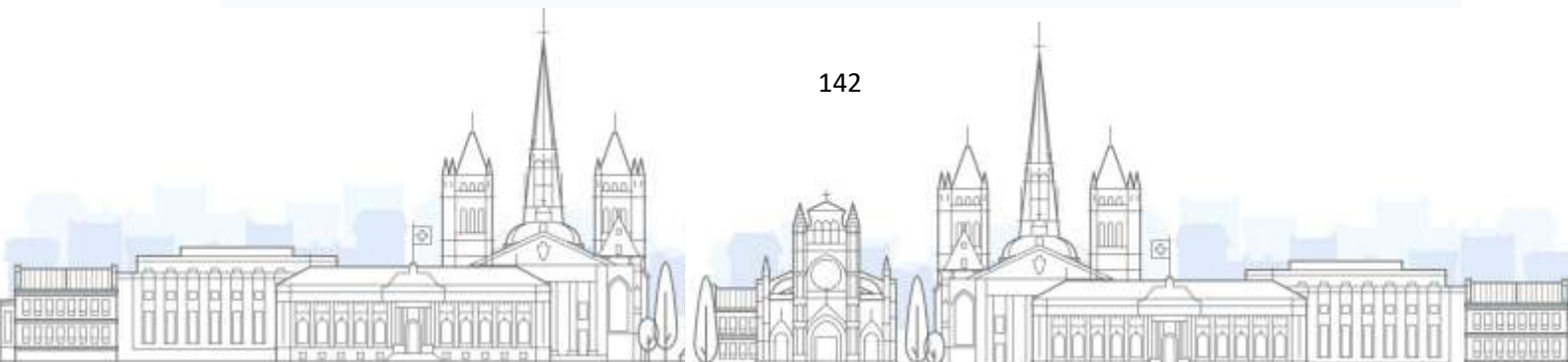
“SO’ZNING MA’NO MUNOSABATIGA KO’RA TURLARI VA ULARNING IFODALANISHI”

Ochilova Shaxlo

1.OMONIMLAR VA ULARNING IFODALANISHI

Odatda, so'zlar aytilishi, yozilishi va ma'nolarini qiyoslash natijasida turli guruhlarga bo'linadi. Bir xil aytilib yoki yozilib, turli ma'nolarni ifoda qiluvchi so'zlar omonimlar deyiladi (grekcha homog – "bir xil", onyma – "nom"). Omonimlar quyidagi turlarga bo'linadi: a) haqiqiy omonimlar: ot – hayvon, ot – nom. Ot – biror narsani uloqtirmoq, ot – miltiq bilan otmoq; b) aytilishi bir xil, lekin ma'nolari va yozilishi har xil bo'lgan omofonlar: qurt – hasharot, qurt – sut – qatiqdan qilingan ozuqa; ruscha лук–piyoz, луг – o'tloq; v) omograflar, ya'ni yozilishi bir xil, lekin talaffuzi va ma'nolari har xil bo'lgan so'zlar: son – raqam, son – odam jismidagi a'zo: **inglizcha** tear – ko'z yoshi, tear – yirtilmoq; g) omofoma yoki leksik-grammatik omonimlar, ya'ni grammatik shakli to'g'ri keluvchi, biroq ma'nolari farqlanuvchi so'zlar: qarg'a – qushning turi, qarg'a – qarg'amoq fe'lining buyruq shakli, o't – o'simlik turi, o't – olov, o't – o'tmoq fe'lining buyruq shakli, ruscha moy – olmosh, moy – buyruq fe'li. Ingliz tilida hour – soat, our – bizning, light – yoriq, light – yengil. Ba'zan bir xil yoziluvchi, biroq talaffuzida urg'uning o'rni bilan farqlanuvchi qarg'a (qush) – qarg'a ("qarg'amoq" fe'lining buyruq shakli) omofomalar bir yo'la omograflar bo'la oladi. Omonimlarning kelib chiqishini so'zlarning ko'p ma'noli xususiyatlarining kamayishi bilan izohlash ham mumkin. Bosmoq fe'lining polisemantik, ya'ni ko'p ma'noli xususiyati kuchsizdir. Shu sababli bu fe'lining buyruq shakli "bosma", boshqa shu o'zakdan hosil bo'lgan "bosma" (qog'oz) oti bilan omonim bo'lib qolgan. Omonimlarni farqlashda ularning tarixiy kelib chiqishini ham hisobga olish zarur. Masalan, tug'ilmoq chaqaloq tug'ildi) va tug'ilmoq (fikir tug'ildi, hosil bo'ldi). Har ikkisi bir o'zakdan kelib chiqqan. Omonimlarning kelib chiqishida tildagi tovush o'zgarishlari, yozuv qoidalari va semantik siljishlar muhim manba bo'ladi. Omonimlarning ma'nolari nutq situatsiyasida, kontekstda aniqlanadi. Omonimlar - ma'no jihatidan farq qiladigan, lekin tovush yoki imlo jihatidan bir xil so'zlar; yoki tovushda ham, imlodan ham.

Omonimlar tilda faqat bo'linish natijasida paydo bo'lishi mumkin emas polisemiya, balki har xil bo'lganda grammatik fleksiyalarni tekislash natijasida ham nutq bo'laklari tashqi jihatiga ko'ra bir xil bo'ladi, masalan. «caru» dan «parvarish» va "G'amxo'rlik" "karian" dan. Ular konvertatsiya qilish yo'li bilan ham tuzilishi mumkin, masalan. "nozik" dan "slim" ga, "suv" dan "suvga". Ularning yordami bilan tuzilishi mumkin

bir o‘zakdan olingan bir xil qo‘shimcha, masalan. "o'quvchi" / o'qiydigan va kitob o'qish uchun. Omonimlar tilda tasodifan, ikki so'z bilan ham paydo bo'lishi mumkin ularning rivojlanishida mos keladi, masalan. ikkita mahalliy so'z tashqi tomondan mos kelishi mumkin. Mahalliy so'z va o'zlashma tashqi tomonlariga mos kelishi mumkin. Lotincha "feria" va "fair" mahalliy "fager" dan / sarg'ish /. Ikki qarz mos kelishi mumkin. Omonimlar turli so'zlarni qisqartirish orqali rivojlanishi mumkin, masalan: "kabina" "kabriolet", "karam", "kabin" dan.

Valter Skit omonimlarni yozilishi va tovushiga ko'ra tasnifladi. Shakllari va u uchta guruhga ishora qildi: bir xil so'zlar bo'lgan mukammal omonimlar tovush va imlo, masalan: «maktab» - «baliq to'dasi» va «maktab»; gomograflar, ya'ni imlosi bir xil, ammo talaffuzi boshqacha bo'lgan so'zlar, masalan. «kamon» -/bau/ - «ta'zim» va /bou/ - «kamon»; omofonlar, ya'ni bir xil talaffuz qilinadigan so'zlar lekin boshqacha yoziladi, masalan. "tun" - "tun" va "ritsar" - "ritsar" ». Omonimlar - bir xil tovushga ega, ammo semantik tuzilishi har xil bo'lgan so'zlar.

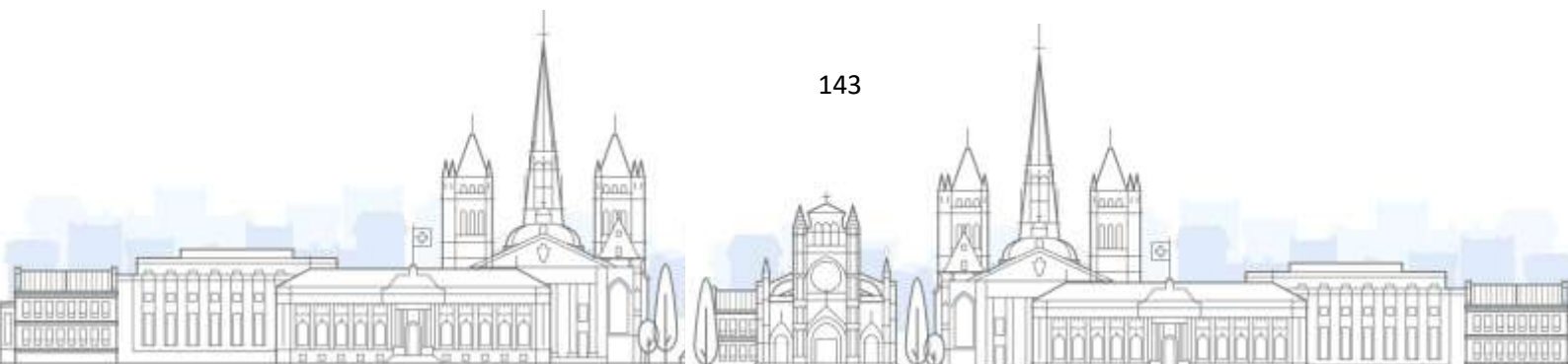
Omonimiya muammosi asosan ikkalasini farqlash muammosidir bir xil tovushli so'zlarning turli semantik tuzilmalari. Tahlil qilayotganda Omonimiyaning turli holatlarida biz ba'zi so'zlarning barchasida omonim ekanligini aniqlaymiz shakllar, ya'ni biz ikki yoki undan ortiq turli paradigmalarning to'liq omonimiyasini kuzatamiz. So'zlar, masalan, muhrda - dengiz hayvoni" va muhr - "qog'ozga bosilgan dizayn. shtampdan". "Muhr, muhr, muhr, muhr" paradigmasi ikkalasi uchun ham bir xil. uning muhr yoki muhr ekanligini ko'rsatmaydi, biz tahlil qilamiz. Eng keng tarqalgan omonimlarnin qabul qilingan tasnifi shundan iboratki, omonimlarni to'g'ri tan olish kerak.

Omofonlar va **Omograflar** to'g'ri omonimlar bir xil so'zlardir ularning tovush shaklida va imlo, lekin ma'no jihatidan har xil. So'zlarni solishtiring:

- to'p (nl) -o'yinlarda ishlatiladigan dumaloq obiect.
- ball(n2) - raqsga tushadigan odamlar yig'ilishi:
- orqa(f n) - tananing bir qismi.
- orqa(adv) - old tomondan uzoqda.

1. Omofonlar - so'zlarning so'zlari bir xil tovush shakli, lekin har xil spelino va ma'nosi. So'zlarni solishtiring:

- parcha fn) - smthdan ajratilgan qism.
- tinchlik(n) - davlat yoki guruhlar o'rtasida urush bo'lmagan vaziyat.
- ritsar (n) - o'tmishda kiygan yuqori ijtimoiy tabaqadan bo'lgan evropalik
- askar-zirh kiyib, otga mindi.
- tun (n') - har bir 24 soatlik davrning qorong'i bo'lgan qismi.

2. Omograflar - bu tovush shakli va ma'nosi jihatidan farq qiladigan so'zlar imlo jihatidan bir xil. So'zlarni solishtiring: kamon - uzun kavisli yog'ochdan yasalgan qurol, otish uchun ishlatiladi o'qlar, kamon (2) - tananing yuqori qismining oldinga siljishi, ayniqsa ko'rsatish uchun hurmat. Agar so'z bir nechta ma'noga ega bo'lsa, u har doim ham polisemiyaga misol bo'lavermaydi.

yoki omonimiya. LSV'lar bir xil birlikning almashinishi bo'lishni to'xtatadi va aylanadi turli xil so'zlar. Ushbu muammoni hal qilish uchun biz lug'atlarga murojaat qilishimiz kerak, bu erda polisemantik so'z bitta yozuv sifatida ko'rib chiqiladi, omonimli so'z bo'lsa har bir omonim uchun alohida yozuv.

Frazeologik omonimiya

Til birliklari orasida shaklan teng kelish hodisasi – omonimiya - frazeologik birliklarda ham bor. Frazeologik omonimiya odatda ikki frazeologik birlik orasida voqe bo'ladi: qo'l ko'tarmoq I va qo'l ko'tarmoq II; call it a day I va call it a day II kabi. Bu yerda omonimiya ibora bilan ibora orasida voqe bo'ladi, keltirilgan frazeologik birliklar barcha muqobil shakllarida teng keladi: qo'l ko'tardim, qo'l ko'taradi yoki called it a day, had called it a day kabi. Shunga ko'ra bu frazeologik birliklarni omonimlar deyish mumkin.

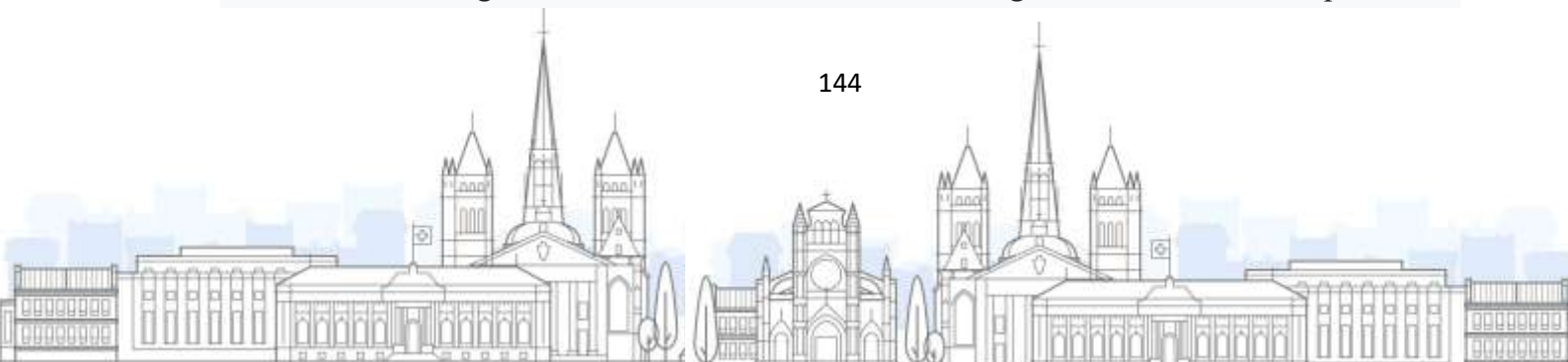
Omonimik munosabatdagi frazeologik birliklarning leksik tarkibi ikki xil bo'ladi:

1) har ikki frazeologik birlik tarkibidagi bir component omonim bo'ladi, boshqa component esa ayni bir so'zning o'zi bo'ladi. Masalan, o'ng kelmoq I va o'ng kelmoq II frazeologik birligi tarkibidagi fe'l komponentlar ayni bir so'z bilan, ism komponentlar esa omonim so'zlar bilan; to make a getaway I va to make a getaway II frazeologik birligi tarkibidagi ism komponentlar ayni bir so'z bilan, fe'l komponentlar esa omonim so'zlar bilan so'zlar bilan ifodalangan.

2) Har ikki frazeologik birlik tarkibidagi barcha komponentlar ayni shu so'zlarning o'zi bo'ladi. Bunda ikki holat bor:

a) Frazeologik birliklar tarkibidagi so'zlar har xil leksik ma'nosi bilan qatnashadi. Masalan, dam bermoq I va dam bermoq II yoki to hold the keys frazeologik birliklar tarkibida fe'l komponentlar ayni bir leksik ma'nosi bilan, ot komponentlar esa boshqa-boshqa leksik ma'nosi bilan qatnashgan.

b) Frazeologik birliklar tarkibidagi so'zlar ayni bir leksik ma'nosi bilan qatnashadi. Bunday omonimiyani izohlashda so'z-komponentlarga suyanib bo'lmaydi, frazeologik birliklar asosida yotgan voqelikka, shu voqelikdan olingan obrazga suyaniladi. Masalan, ichagi uzildi I va ichagi uzildi II frazeologik birliklari tarkibidagi so'z-komponentlar ayni bir leksik ma'nosi bilan qatnashgan, ammo bu frazeologik birliklar asosida boshqa-boshqa obraz yotadi: birinchi frazeologik birlikda qattiq va uzluksiz kulganda ichaklar silkina silkina uzilib ketgudek bo'lishidan, ikkinchi frazeologik birlikda esa uzoq muddat

ovqatlanmaslik natijasida ichaklarning torayib, ingichkalashib, uzilish darajasiga yetishidan obraz olingan.

2.ANTONIMLAR VA ULARNING IFODALANISHI

Antonimlar (Antonim) qarama-qarshi qiymat. Masalan, issiq - sovuq, tong - kechqurun, sekin - tez va hk. Rus tilini o'rganayotganda maktab dasturi Antonim bir muncha vaqt turadi. Ingliz tilida antonimlar, ya'ni so'zlar bilan qarama-qarshi ma'no. Qoida tariqasida, maktab yoki institutda tilni o'rganayotganda, e'tibor har doim ham antonimlarga to'lanmaydi. Bu osongina tushuntiriladi, chunki maktabda rus tilini o'rganadigan va "antonim" so'zining ta'rifini bilish mustaqil ravishda bunday juft so'zlarni mustaqil ravishda topish mumkin.

Biroq, bizning fikrimizcha, eng mashhur va tez-tez ishlatiladigan antonimlar alohida guruhga ajratilishi mumkin. Axir, barchamiz bilamizki, bu so'zlar guruhlarni o'rganish yaxshiroqdir. Ya'ni so'zlar bir-birlari bilan bog'liq bo'lganida. Albatta, quyida keltirilgan Britaniya Antonimlar to'plami yakunlanmaydi. Ushbu misollar bilan bir qatorda, yuzlab boshqa antonimlar sabab bo'lishi mumkin. Ammo biz antonimlarning kichik inglizcha lug'atini to'plashga harakat qildik. Antonimlarning so'zlarini o'rganish uchun nafaqat yozma, balki ularni chop etilishi va ular bilan olib ketish mumkin bo'lgan planshetlar shaklida qilingan.

empty - full

hard - easy

different - the same, similar

fast - slow

smart - stupid

sophistic / smart - stupid, stupid

right - wrong

deep - shallow

deep - small

insane - sensible,

crazy, simple

clear, definite - indefinite, inconsistent

clear - wrong

dry - wet

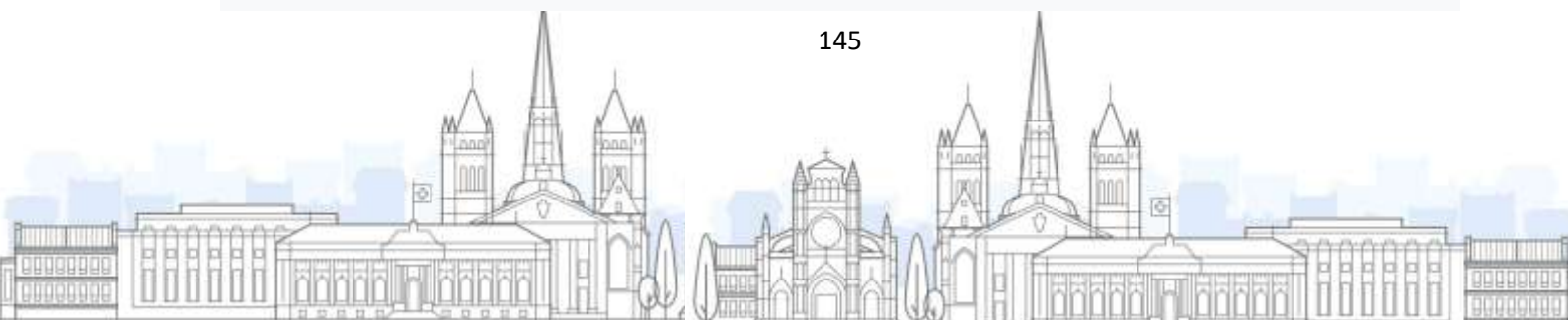
funny, amusing / fun - serious

clear - inconsistent.

faithful / clear - wrong / wrong

busy, occupied - free

band - free

Antonimiyaning tasnifi

Umuman olganda, uch xil hissiy munosabatlar mavjud, ya'ni bir xillik munosabati, qarama-qarshilik munosabati va inklyuzivlik munosabat. Antonimiya - qarama-qarshilik munosabatining nomi. Va antonimiyaning uchta asosiy turi mavjud, ya'ni gradable antonimiya, to'ldiruvchi antonimiya va qarama-qarshi antonimiya.

Darajali antonimiya

Antonimiyaning eng keng tarqalgan turidir. Antonim juftlari issiq/sovuq, katta/kichik va baland/qisqa kabi gradativ antonimlarga mansub. Ular, asosan, sifatdoshlar ekanligini aniqlashimiz mumkin. Darajali antonimiya uchtdan iborat belgilar: birinchidan, nomidan ko'rinib turibdiki, ular bosqichli, ya'ni juftlik a'zolari daraja jihatidan farqlanadi; Ikkinchidan, bu turdagi antonimlar turli me'yorlarga qarab baholanadi; Uchinchidan, juftlikning bir a'zosi, odatda atama yuqori daraja, qopqoq atamasi bo'lib xizmat qiladi.

Birinchi xususiyatga kelsak, bu shuni anglatadiki, agar siz bir narsani inkor qilsangiz, ikkinchisini tasdiqlashingiz shart emas. Va antonimik juftliklar qiyosiy va ustun darajaga ega bo'lishi mumkin. Masalan, "yaxshi" va "yomon", ikkalasi ham so'zlar qiyosiy va ustun darajalarga ega: "yaxshiroq"/"yaxshi" va "yomonroq"/"eng yomon". Shuning uchun, yaxshi bo'lmaslik yomon bo'lishi shart emas; va yomon bo'lmaslik, albatta, yaxshi emas. "Yaxshi" va "yomon" o'rtasida biz bir darajani topishimiz mumkin "shunday". Boshqa misollarga qarang, "katta" va "kichik" o'lchamning ikkita chegarasi o'rtasida bir daraja bor "o'rta"; "issiq" va "sovuq" haroratning ikki chegarasi o'rtasida "issiq" va "sovuq" darajalar mavjud.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan ko'rishimiz mumkinki, gradativ antonimlar daraja jihatidan farqlanadi. Ikkinchi xususiyatga qarang, bu ob'ektni "katta" deb aytish uchun mutlaq mezon yo'qligini anglatadi. boshqasi "kichik". Mezon nisbiy, ammo mutlaq emas. Hammamizga ma'lumki, kichik mashina har doim katta olmadan kattaroqdir. Shuning uchun ham bu turdagi antonimlar turli me'yorlar asosida baholanadi. Uchinchisi xususiyatga kelsak, antonimik juftliklardan biri "belgilanmagan" deb nomlanuvchi qopqoq terminidir. "Belgisiz" "belgilangan" dan ko'ra kengroq qo'llaniladi. Biz "siz necha yoshdasiz" yoki "siz necha yoshdasiz" yoki "uning bo'yi qancha" deb so'rashimiz mumkin "u qanchalik past". Unda "eski" va "bo'yli" qo'shimcha so'zlar, "belgilanmagan"; va "yosh" va "qisqa" belgilangan. The "belgilanmagan" va "belgilangan" o'rtasidagi farq nutq jamoasi ega bo'lgan potentsial qadriyatlar tizimini aks ettiradi. Odamlar qisqa emas, baland bo'yli bo'lishni xohlaysiz.

To'ldiruvchi antonimiya

Uyg'oq/uyqu, uylangan/bo'ydoq, o'tib/qobiliyatsiz, tirik/o'lik va erkak/ayol kabi antonimlar shu turga kiradi. To'ldiruvchi antonimlar ham uchta xususiyatga ega: birinchidan, ular butun semantik sohani butunlay bo'linadi; ikkinchidan, norma bu turda mutlaq; uchinchidan, juftlikning ikki a'zosi uchun hech qanday himoya muddati

yo'q. Birinchi xususiyatga kelsak, gradativ antonimlardan farqli o'laroq, to'ldiruvchi antonimlar semantik maydonga ega. Lekin ikki to'ldiruvchi antonim orasida oraliq asos yo'q. Kruz ta'riflaganidek, antonimiyaning mohiyati juft to'ldiruvchi antonimlar - ular o'rtasida qandaydir kontseptual sohani o'zaro ikkiga bo'ladi. eksklyuziv bo'limlar, shuning uchun bo'limlardan biriga tushmaydigan narsa boshqasiga tushishi kerak.

Antonimiya nutqda.

Antonim juftliklari er/xotin, shifokor/bemor, o'qituvchi/talaba, sotib olish/sotish, yuqorida/pastda va ish beruvchi/xodim kabidir. Hammasi qarama-qarshi antonimiyadir. Ular teskari munosabatni ko'rsatadilar. A - B ning eri B - A ning xotini degan ma'noni anglatadi. A - B shifokori B A ning bemori ekanligini bildiradi. A - B ning o'qituvchisi B - A ning o'quvchisi degan ma'noni anglatadi. U relyatsion qarama-qarshiliklar sifatida ham tanilgan. Egan bu antonimik juftliklarni shunday munosabatni o'z ichiga olgan juft so'zlar sifatida tavsiflaydiki, ulardan biri mumkin emas. boshqasini taklif qilmasdan foydalanish mumkin. Shuning uchun biz qarama-qarshi antonimiya o'rtasida katta farq borligini ko'rishimiz mumkin va antonimiyaning qolgan ikkita kichik turi, ya'ni birida ishtirok etgan ikki a'zo uchun ikkinchisini taxmin qilish kerak.

Antonimik juftlik

Agar xaridor bo'lsa, sotuvchi bo'lishi kerak. Biz uni er deb ayta olmaymiz, kimniki deyishimiz kerak er, chunki uning xotini bo'lmasa, er bo'lolmaydi. Xuddi farzandi bo'lmasa, ota-ona bo'la olmaydigan ota-ona kabi. Bu munosabatlarda B holda A haqida gapirish mumkin emas. Biroq, "bola" uchun alohida narsa bor. Agar bola ota-onaniki bo'lsa, bola va ota-ona antonim juftlikdir o'g'il yoki qizi. Ammo o'n sakkiz yoshga to'lmagan odam haqida gap ketganda, bola kattalar so'zining antonimidir. Xuddi shunday "o'qituvchi" so'zi. O'qituvchi - bu kasbga ishora qilganda bitta so'z. Bu faqat o'qituvchi ekanligini anglatgandagina uning shogirdi, bu so'z "talaba" bilan antonimlik juftligini tashkil qila oladi.

Nutqlarda ishlatiladigan antonimiya

Nutqda antonimiya qo'llanilganda, aniq pozitsiya va aniq nuqtai nazar osonlik bilan amalga oshiriladi. Til bor kuchliroq ritm va ishontirishga yordam beradi. Natijada, ko'p odamlar o'z nutqlarida o'zlarining fikrlarini bildirish uchun antonimiyadan foydalanadilar. Fikrlarini bildiradi, o'z pozitsiyalarini asoslaydi va jamoatchilik fikriga ta'sir qiladi. Buni eng yaxshi amerikaliklarning nutqlaridan bilish mumkin. Prezident Barak Obamaning 2008-yildagi birinchi g'alaba nutqini kuzatar ekanmiz, quyidagi satrlarni o'qish oson: "Bu aytilgan javob yosh va qari, boy va kambag'al, demokrat va respublikachi, qora, oq, latino, osiyolik, tubjoy amerikalik, gey, to'g'ridan-to'g'ri, nogiron va nogiron emas - biz qizil to'plami hech qachon dunyoga xabar yuborgan amerikaliklar shtatlar va ko'k davlatlar; biz

Amerika Qo'shma Shtatlarimiz va shunday bo'lamiz."... "Bu mamlakatda biz ko'tarilamiz yoki yiqilamiz bir xalq - bir xalq sifatida."... "Bizning hikoyalarimiz yagona, ammo bizning taqdirimiz umumiy va Amerikaning yangi tongi" "Bu erda kurashgan mardlar, tirik va o'lik uni muqaddas qildik, chunki yuqorida bizning kambag'al kuchimiz qo'shish yoki kamaytirish uchun. Dunyo bizning aytganlarimizni unchalik sezmaydi yoki uzoq vaqt eslab qoladi bu erda, lekin bu erda nima qilganlarini hech qachon unuta olmaydi. ". Ushbu antonimlardan foydalanish natijasida erishilgan ta'sir juda hayratlanarli. Antonimiya qo'llanilgan go'zal til shakllari bilan so'zlovchilarning ishonch hosil qilishlari mumkin. Nafaqat prezidentlik saylovlarida misollar ko'p Barak Obama, Avraam Linkoln kabi nutqlar. "Yuz yil o'tgach, negr bir kun yashaydi moddiy farovonlikning ulkan okeani o'rtasida qashshoqlikning yolg'iz oroli."

Maqollarda qo'llangan antonimiya

Maqol - bu har bir nutq shaklining taqdimoti bilan til shakli bo'lib, u tabiiy ravishda sobit qisqa misradir. Tilning ba'zi bir tarkibining odatiy ishlatilishidan kelib chiqadi. (Xu, 2009) Maqol oddiy; shu bilan birga, u zavqlantiradi. Maqollarda antonim qo'llanilganda fonologik uyg'unlikning ritorik ta'siri, rasmiy go'zallik va ixchamlikka erishiladi. Bir nechta misollar quyida keltirilgan. "Ko'proq shoshqaloqlik, kamroq tezlik." "Oson kelgan narsa oson ketadi." "San'at uzoq, umr qisqa." "Bekor yosh, muhtojlik davri." "Kichik qaygular gapiradi; buyuk qayg'ular jimdir." Juda mashhur odamlar ko'proq mahoratga ega maqollarda antonimiyadan foydalangan: "Sevgi barcha qattiq yuraklarni yumshoq qiladi". Jorj Eliot esa "Bu shunday

Albatta, haddan tashqari ko'p narsalarni kechirgandan ko'ra, haddan tashqari ko'p narsalarni kechirgan yaxshiroqdir. Yuqorida sanab o'tilgan barcha misollar to'g'ridan-to'g'ri gaplar qurilishi. Vizual yoki fonologik jihatdan qat'i nazar, uyg'unlikning go'zalligini his qilish mumkin chuqur xabarlarini etkazishga yordam beradi. Antonimlar - qarama-qarshi ma'noli so'zlar. Antonimiya esa qarama-qarshilik munosabatini bildiradi. Antonimlar berilgan so'z va sinonimlarning aniq ma'nosini aniqlashda juda qimmatlidir. Antonimlar bizga ifodalash imkonini beradi qisqacha ma'lum bir fikrning aksi, ko'pincha qarama-qarshilik uchun. Tilshunoslik nuqtai nazaridan, antonimiyani o'rganishning asosiy masalalaridan biri bu so'zlarning chegaralarini aniqlashdir. Antonimiya. Antonimiya tilshunoslar tomonidan uch xil turga, ya'ni gradativ antonimiyaga bo'lingan to'ldiruvchi antonimiya va qarama-qarshi antonimiya. Gradable antonimiya munosabat sifatida tavsiflanadi, ya'ni "A emas" B ga teng emas. A va B o'rtasida oraliq shakl mavjud. To'ldiruvchi antonimiya "A emas" B ga Ular orasida oraliq asos yo'q. Qarama-qarshi antonimiya teskari munosabatlarning bir turini anglatadi. Antonimiya ma'lum ingliz

matnlarida, ayniqsa she'rlar, romanlar, dramalar, nutqlar va nutqlarda juda muhim rol o'ynaydi.

Frazeologik antonimiya

Antonimiya til birliklari orasidagi semantik munosabat asosida belgilanadigan hodisalardan biri bo'lib, frazeologik birliklarda ham so'zlardagi darajada uchraydi. Antonimiyaning belgilash, bir tomondan frazeologik birliklarning lug'aviy ma'nosini chuqurroq anglashga olib kelsa, ikkinchi tomondan, polisemiya bir iboraning ma'nolarini o'zaro farqlashga yordamlashadi, bu tomondan, sinonimlarni belgilashda ham foyda keltiradi.

Barcha leksik komponentlari boshqa boshqa so'zlar bilan ifodalangan frazeologik birliklar orasidagi antonimiyaning belgilash oson: savol bermoq va javob qaytarmoq; to be in a high spirits va to be in a low spirits; yerga urmoq va ko'kka ko'tarmoq kabi. Birinchi antonimlar tarkibidagi har ikki so'z - komponentlar, ikkinchi antonimlar tarkibidagi birinchi so'z komponentlar o'zaro antonim. Quyidagi antonim iboralar tarkibida qatnashgan birinchi leksik komponentlar - ayni bir so'zning o'zi, ikkinchi leksik komponentlar esa antonim so'zlar: yuragi keng- yuragi tor. Boshqa bir misol: ko'ngil joyiga tushdi va yuragiga g'ulg'ula tushdi yoki at first sight va on second thought. Bu antonim frazeologik birliklar tarkibidagi leksik komponentlarning uchinchi ayni bir so'z, birinchi o'zaro sinonim, ikkinchi esa o'zaro ma'no munosabati hosil qilmaydi. Ko'rinadiki, antonim frazeologik birliklar tarkibidagi antonim so'z-komponentlar bu frazeologik birliklarning o'zaro antonim bo'lishida muhim rol o'ynaydi; ammo barcha antonim frazeologik birliklar tarkibida antonim so'z komponentlar qatnashmaydi. Antonimiya frazeologik birliklardan anglashiladigan lug'aviy ma'no asosida belgilanadi.

Sinonimiyada bo'lganidek, antonimik munosabat ham polisemantik frazeologik birliklarda har bir ma'noga nisbatan alohida belgilanadi. Polisemantik frazeologik birlikning bir ma'nosiga bir bo'lishi, boshqa bir ma'nosiga esa yo'q bo'lishi mumkin. Masalan, savol bermoq monosemantik frazeologik birligiga besh ma'noli javob bermoq iborasining birinchi ma'nosi antonim.

3.SINONIMLAR VA ULARNING IFODALANISHI

Dunyodagi barcha tillarning asosini so'z tashkil etadi. Shuningdek insonlarning nutqi ham aynan shu so'zlarning qo'llanilishiga bog'liq. Nutqimizning ravan bo'lishi va so'zlagan so'zlarimizning takrorlanmasligi uchun so'z boyligimiz ko'p bo'lishi va sinonim so'zlarni qo'llashimizga bog'liq desak mubolag'a bo'lmaydi. Til birliklarining bir xil ma'noga ega bo'lish hodisasasi sinonimiya deyiladi. Sinonimiyaning birligi bir umumiy ma'noga ega bo'lgan so'zlar ya'ni, sinonimlardir. sinonim so'zlar shunchaki xashamdorlik emas, balki tilning chinakam boyligidir.

Sinonimlar soʻzning maʼnoli shakllaridan biri boʻlib, talaffuzi, yozilishi har xil, birlashtiruvchi maʼnosi bir xil boʻlgan qoʻshimcha maʼno nozikligi, emotsion maʼnosi qoʻllanishi kabi bir qator xususiyatlari bilan oʻzaro farqlanadigan soʻzlardir.

Sinonim soʻzlar xaqida soʻz borar ekan, biz sinonimlarni tilshunoslikda asosan ideografik va stilistik turlarga boʻlamiz. Ideografik sinonimlar masalan: to understand-to realise, to expect-to anticipate-tushunmoq, anglab yetmoq, kutmoq, oldindan koʻrmoq - bir xil maʼnoni anglatadi va bir xil neytral stilistik turga tegishli boʻladi. Stilistik sinonimlar ularni baʼzida emotsional ekspressiv deb ham atashadi. Stilistik sinonimlar stilistik xususiyatiga koʻra turli xil maʼnoni anglatadi. Masalan: to help - to aid - to assist yordamlashmoq maʼnosini anglatadi.

Yuqoridagi taʼriflarga koʻra, sinonimiya asosan semantik koʻrinish har qanday holatda ham sinonimlarni belgilash stilistik meʼzonlar, boshqa meʼzonlar va birikadigan sof semantik meʼzonlar asosida amalga oshiriladi. Sinonimlar doim kutilmagan birliklarni yoki logik maʼnolarni beradi, shuning uchun sinonimik takrorlash asarni stilistik jihatdan bezaydi. Ideografik sinonim tarjimon eng toʻn holatda til birliklarining takrori natijasida yuzaga keladigan ifoda kambagʻalligi, rangsizligidan qochish uchun foydalanadi. Sinonimlar qator bir necha soʻzdan iborat boʻlishidan qatʼiy nazar unda bir soʻz asosiy shu sinonimik qatorning xarakterini belgilovchi soʻz boʻladi.

Bu soʻz dominanta deb yuritiladi. Sinonimlik qatorining chegarasini belgilashda shuningdek undagi har bir soʻzning oʻziga xos xususiyatini ochishda shu qatoridagi asosiy soʻzni toʻgʻri belgilash muhim rol oʻynaydi. Sinonimik qatorda maʼno xajmi boshqalarnikiga nisbatan keng boʻlgan soʻz asosiy soʻz hisoblanadi. Sinonimik qatorning chegarasini belgilashda asosiy soʻz hisobga olinadi, boshqa soʻzlar birbiriga qiyoslanmaydi, balki asosiy soʻzga qiyoslanadi.

Masalan: accomplish, attain, gain sinonimik qatorida achieve soʻzi asosiy soʻz hisoblanadi. Biz sinonimlarni sintaktik va morfologik va albatta koʻp eʼtiborni maʼnoga berib klassifikatsiya qilishimiz mumkin. Sintaktik analiz qilganimizda bare – yalongʻoch soʻzi insonning yalongʻoch holatini ifodalaydi va xol vazifasida keladi uning sinonimik qatori naked -yalongʻoch soʻzi ham kesim va aniqlovchi vazifasida keladi. Misol uchun: the child lay bare (Galsworthy “to let”). Bola yalongʻoch yotibdi. I small naked boys sat on the tables. (Greene). Kichkina yalongʻoch bolalar stollar ustida oʻtirgan edi. Ushbu gapda naked sinonim aniqlovchi vazifasida kelyapti. Sinonimlarni morfologik jihatdan uch turga boʻlib oʻrganamiz. Sinonimlar tashqi jihati jihatidan har xil, lekin ichki jihatdan bir xil yoki oʻxshash soʻzlardir. Sinonimlar tilda doimo paydo boʻladi. Bu bir qator sabablarga bogʻliq. Ulardan asosiylaridan biri insonning atrofdagi dunyoning allaqachon maʼlum boʻlgan obʼektlari, hodisalarida qandaydir yangi xususiyat va soyalarni topishga intilishi,

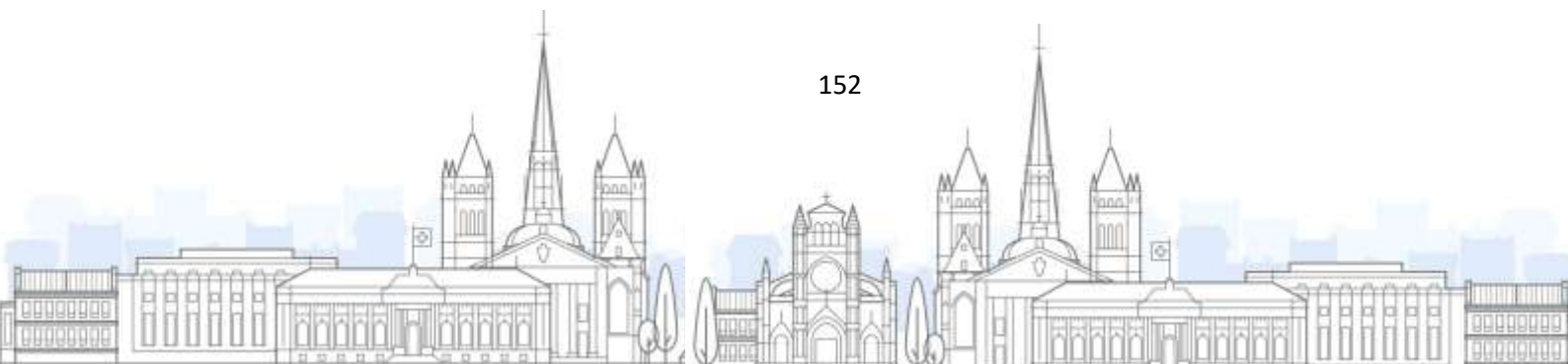
ya'ni atrof-dagi voqelik haqidagi mavjud tushunchalarni chuqurlashtirish va kengaytirishdir. Tushunchaning yangi qo'shimcha xususiyati mavjud nomlarga ma'no jihatdan o'xshash yoki bir xil bo'lgan yangi so'z deyiladi. Masalan, tilda uzoq vaqtdan beri dunyo, olamning "mavjud hamma narsaning, materiyaning barcha shakllarining yig'indisi" degan umumiy ma'noli sinonimlar mavjud. Keyin adabiy tilga olam so'zi kirib keldi, uning semantikasi "mavjud hamma narsaning tizimli, uyg'unligini" aks ettiradi. 19-asrda yana bir sinonim paydo bo'ldi - bu tilda allaqachon mavjud bo'lgan so'zlarga semantik jihatdan o'xshash bo'shliq. So'nggi o'n yilliklardagi maxsus adabiyotlarda makrokosmos so'zi xuddi shu ma'noda (mikrokosmos so'zidan farqli ravishda) ishlatiladi. Ba'zan bir xil, shuningdek, ma'no jihatdan yaqin so'zlar nutqning turli uslublarida yoki turli ekspressiv-stilistik guruhlarda bir xil ob'ektning turlicha chaqirilishi tufayli paydo bo'ladi. Masalan, inter-style (stilistik jihatdan neytral) at tasodifiy, bepul, hang, karta va boshqa ko'plab so'zlar so'zlashuv nutqida sinonimlarga ega: tasodifiy, bepul, pull up, qimor va boshqalar. Uslubni kamaytirish uchun ularning ba'zilar so'zlashuv nutqida so'zlashuv kelib chiqishi sinonimlari bilan almashtiriladi. Sinonimlar ham voqelik ob'ekti yoki hodisasiga ma'lum ma'noga nisbatan boshqacha hissiy baho (tantanali, an'anaviy she'riy) berilganda paydo bo'ladi: dori - dori (hazil, so'zlashuv). Muayyan sharoitlarda adabiy tilning nafaqat keng qo'llaniladigan so'zlari, balki ularning qo'llanilishida cheklangan leksik birliklar ham sinonimik munosabatlarda harakat qilishi mumkin: dialektal (yoki kengroq aytganda, mintaqaviy, ya'ni hududiy jihatdan aniq belgilanmagan), kasbiy, va hokazo. Masalan, olib boruvchi (haydash) umumiy so'zi nafaqat umumiy adabiy qoida, ruлда o'tirish, balki professional foydalanish bilan chegaralangan, ruлни burish bilan ham sinonimdir. Bitta sinonimik turkumda har doim keng tarqalgan bo'lishi mumkin, shuningdek, istalgan vaqtda, istalgan vaqtda, istalgan vaqtda va cheklangan doirada, abadiy mintaqaviy; keng tarqalgan ishlatiladigan - tashvish, tashvish, hayajon uslubiy jihatdan cheklangan so'zlashuv g'alayonining sinonimi va hududiy jihatdan cheklangan, ya'ni dialektal chaqnash, chaqnash va hokazo. Sinonimlardan ochiq foydalanish - ular matnda birgalikda mavjud bo'lib, turli funktsiyalarni bajaradigan uslubdir. Shunday qilib, sinonimlar u yoki bu tushunchani aniqlab berishi mumkin: "... U oddiy, juda oddiy va e'tiborga loyiq bo'lmagan odamga turmushga chiqdi". Ko'pincha sinonimlar so'zlarni aniqlashtirish uchun ishlatiladi: "Men uni [oddiy so'zni] ma'nosida ishlataman: oddiy, ahamiyatsiz, odatiy". Muallif sinonimlarni qiyoslashi, ularning ma'no tuslaridagi farqlarga e'tibor berishi mumkin: "Men hali ham yaxshilikka, haqiqatga ishonaman; lekin men nafaqat ishonaman - men hozir ishonaman, ha - ishonaman, ishonaman. Hatto semantik tuzilishi yoki uslubiy bo'yoqlari bo'yicha sezilarli farqlarga ega bo'lgan sinonimlarga qarshi chiqish mumkin: "O'sha paytda u qanchalik yosh edi! U qanchalik tez-tez va mast bo'lib kuldi - u shunchaki kuldi, lekin kulmadi! Sinonimlardan

foydalanish yozuvchilarga takrorlashdan qochishga yordam beradi. Sinonimik to'plamdagi so'zlar, umuman olganda, har bir a'zodagi qarama-qarshilik elementi tufayli farqlanadi. Xushbichim so'zi go'zal sinonimidan, asosan, birinchisi erkakning go'zalligini yoki keng ma'noda faqat insonni nazarda tutganligi sababli ajralib turadi, go'zal esa o'z ma'nosida bunday cheklovlarga ega emasligiga qarshi.

Shunday qilib, an'anaviy ta'rifni o'zgartirish va uni quyidagicha shakllantirish zarur bo'lib ko'rinadi: sinonimlar tovush shaklida har xil, ammo denotatsion ma'nosi yoki ma'nosi jihatidan o'xshash so'zlardir. Sinonimik munosabat fonemik jihatdan har xil so'zlarning o'xshash denotatsion ma'nolari orasidagina kuzatiladi.

Sinonimlarning farqlanishi turli semantik komponentlarda denotatsion yoki konnotatsiyada kuzatilishi mumkin.

Ammo shuni ta'kidlash kerakki, denotatsion ma'nodagi farq ma'lum chegaralardan oshib keta olmaydi va har doim qandaydir umumiy denotatsion komponent bilan birlashadi. Ko'rmoq, ko'rinmoq, paydo bo'lmoq, masalan, bir sinonimik to'plamning a'zosi sifatida qaraladi, chunki ularning uchalasi ham bir qarashda yoki mulohazada bo'lish uchun umumiy denotatsion semantik komponentga ega bo'ladi, lekin haqiqatda bo'lishi shart emas va shu ma'noda qiyoslanadi. (Qarang: u ko'rinadi (ko'rinadi), (ko'rinadi), charchagan). Batafsilroq tahlil shuni ko'rsatadiki, har bir fe'lning ma'nosida ma'lum bir farq bor: ko'rinish dalillarga asoslangan shaxsiy fikrni taklif qiladi (masalan, bir xildan tashqarida hech narsa to'g'ri ko'rinmaydi); qarash fikrning vizual taassurotga asoslanganligini bildiradi (masalan, shahar mart oyida eng yomon ko'rinadi), paydo bo'lishi ba'zan buzilgan taassurotni bildiradi (masalan, quyosh botishi shpallarni yonib turgandek ko'rsatdi). Shunday qilib, sinonimik qatorning barcha a'zolarining denotatsion ma'nosining o'xshashligi har bir a'zoning ma'nosidagi ma'lum farq bilan birlashadi. Ayrim lug'atshunoslarning ta'kidlashicha, hech qanday sinonimlar (tilning barcha kontekstlarida yoki ijtimoiy darajalarida) aynan bir xil ma'noga ega emas, chunki etimologiya, orfografiya, fonetik sifatlar, konnotatsiyalar, noaniq ma'nolar, qo'llanish va hokazolar ularni o'ziga xos qiladi. Ma'nosi o'xshash bo'lgan turli xil so'zlar odatda bir sababga ko'ra farqlanadi: mushuk mushukdan ko'ra ko'proq rasmiy; uzun va kengaytirilgan so'zlar faqat bitta qo'llanishda sinonim bo'lib, boshqalarida emas (masalan, uzun qo'l cho'zilgan qo'l bilan bir xil emas). Sinonimlar ham evfemizmlar manbai hisoblanadi. Metonimiya ba'zan sinonimiyaning bir ko'rinishi bo'lishi mumkin: Oq uy ma'muriyatning sinonimi sifatida ma'lum bir prezident huzuridagi AQSH ijroiya hokimiyatiga nisbatan qo'llaniladi. Demak, metonim sinonimning bir turi, metonim so'zi esa sinonim so'zining giponimidir. [iqtibos keltirish kerak.

Sinonimiya, polisemiya, giponimiya va gipernymiyaning tahlili bu atamalarning axborot-ilmiy ma'nolarida taksonomiya va ontologiyaga xosdir. U pedagogika va mashinani o'rganishda qo'llaniladi, chunki ular so'z ma'nosini aniqlashga tayanadi.

Ikkala so'z ham bir gap bo'lagiga tegishli bo'lsa, sinonimlar nutqning istalgan bo'lagi bo'lishi mumkin.

Misollar:

- Noun: drink and beverage
- Verb: buy va purchase
- Adjective: big va large
- Adjective: quickly va speedily
- Preposition: on va upon

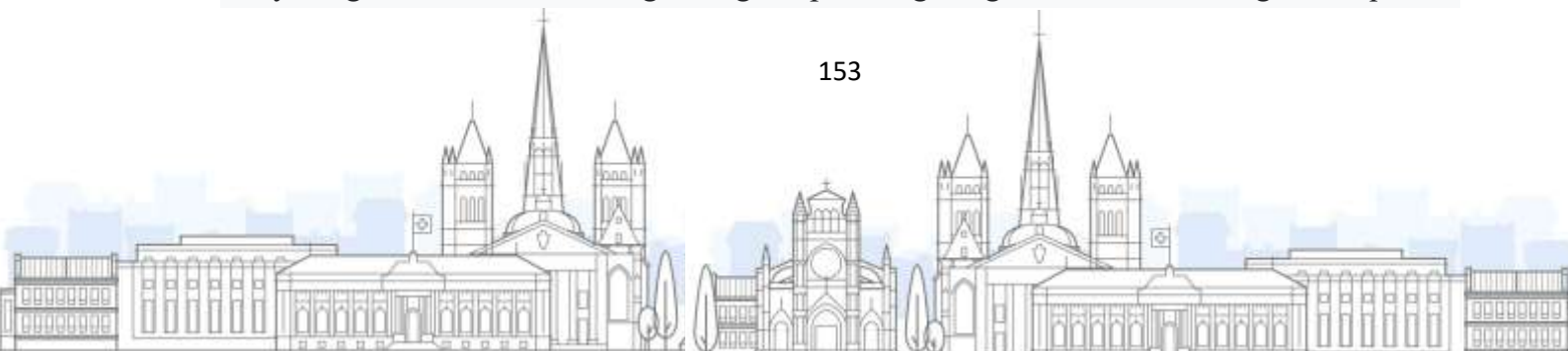
Tezaurus yoki sinonimik lug'at o'xshash yoki o'xshash so'zlar ro'yxatini beradi; Antonimlar bu qarama-qarshi yoki deyarli qarama-qarshi ma'noga ega so'zlardir. Masalan: issiq-sovuq, katta-kichik, nozik-semiz

Frazeologik sinonimiya – sinonimiya til birliklari orasidagi semantik mikrosistemalardan biri bo'lib, frazeologik birliklar orasida ham anchagina. Ikki frazeologik birlikni sinonim deyish uchun ular ayni bir ma'noni anglatishi shart. Buz sinonimiya haqida gapirib bo'lmaydi. Ayni bir ma'nolilikni teng ma'nolilik deb tushunish yaramaydi. Har bir sinonim, shu sinonimiya uyasi uchun umumiy ma'no o'zidan tashqari, o'ziga xos ma'no qirrasiga ega bo'ladi.

Sinonimlar odatda bir yoki bir necha jihatdan farqqa ega bo'ladi, shulardan biri ma'no qirrasidagi farq bo'lishi mumkin. Masalan, yer bilan yakson bo'lmoq – yer bilan yakson qilmoq, kulini ko'kka sovurmoq – kuli ko'kka sovurildi yoki to be in a bad mood va to be down in the mouth frazeologik birligiga sinonim: ayni bir ma'noni anglatadi. Bu sinonimlar, boshqa belgi-xususiyatlaridan qat'i nazar, ma'no qirrasida farq qiladi: ikkinchisida ma'no bir qadar kuchli.

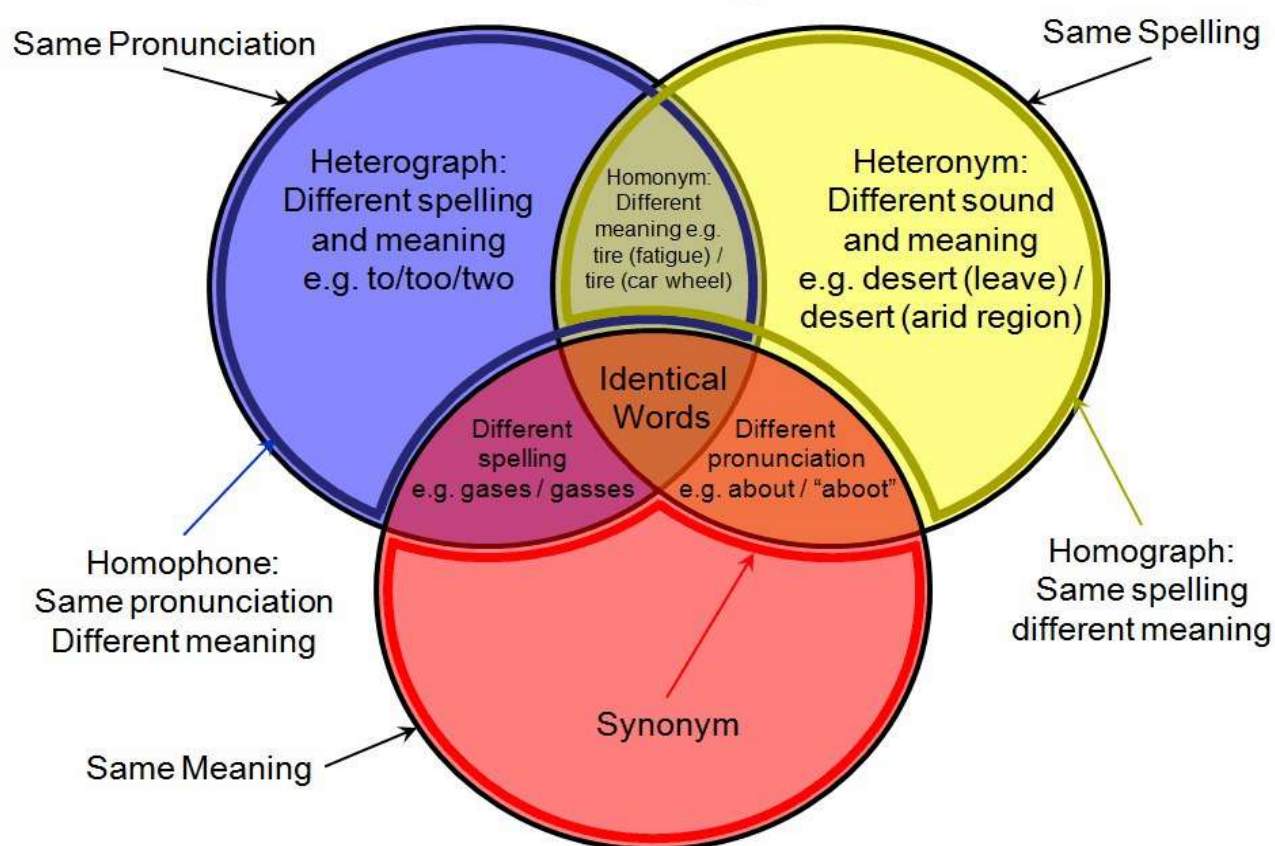
Frazeologik sinonimlarni belgilashda ular asosida boshqa boshqa obrazning yotishi ham hisobga olinadi. Masalan, bir og'iz, bir shingil, bir chimdim sinonim frazeologik birliklari, asosida har xil obrazlar yotadi: so'zlash organi, bir bosh uzumning qismi, chimdib olinadigan miqdor.

Sinonim frazeologik birliklarni bir frazeologik birlikning variantlaridan ajratish kerak. Buning uchun frazeologik birliklarning so'z-komponentlariga diqqat qilish kerak. Leksik tarkibida ayni bir so'z-komponent qatnashmaydigan frazeologik birliklar larning sinonim ekani shubha tug'dirmaydi. Masalan, "butun tafsiloti bilan, mayda-chuydasigacha" ma'nosini anglatadigan ipidan ignasigacha, miridan sirigacha, qilidan

quyruq'igacha frazeologik birligiga o'zaro sinonim bo'lib, ular tarkibida umumiy so'z-komponent yo'q.

Sinonimiya – ma'no asosida belgilanadigan hodisa. Ayni bir ma'nolilik monosemantik frazeologik birliklarda ibora bilan ibora orasida belgilanadi. Agar sinonimik munosabatda polisemantik frazeologik birlik qatnashsa, frazeologik birlikdan emas, balki konkret frazeologik ma'nodan kelib chiqish lozim. Chunki har bir frazeologik ma'no o'zicha sinonimga ega bo'lishi yoki ega bo'lmasligi mumkin. Masalan, monosemantik tan olmoq frazeologik birligiga polisemantik (uch ma'noli) bo'yniga olmoq frazeologik birligi birinchi ma'nosida sinonim bo'ladi. Bu uch ma'noli frazeologik birligining ikkinchi ma'nosiga sinonim yo'q, ammo uchinchi ma'nosiga zimmasiga olmoq frazeologik birligi birinchi ma'nosida sinonim. Shuningdek, ingliz tilidagi to open gate frazeologik birligiga polisemantik (olti ma'noli) to give way frazeologik birligi beshinchi ma'nosida sinonim.

Words Different In Pronunciation, Spelling, and Meaning

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilida ma'nodosh, manosi yaqin va qarama qarshi so'zlar qo'llashning ahamiyati beqiyos. Bunday so'zlar nutqimizni chiroyli qilishda muhim rol o'ynaydi.

Sinonim: tildagi boshqa so'z bilan bir xil yoki deyarli bir xil ma'noga ega bo'lgan so'z masalan, "baxtli" so'zining sinonimi "delighted".

Ko'pincha so'zlar turli xil sinonimlarga ega. Misol uchun, "qorong'i so'zi turli sinonimlarga ega barchasi "dark" "drab", "ebony", "murky", "dull" and "shady" so'zining sinonimlari. Siz jumalaringizdagi so'zlar uchun jonli sinonimlarni tanlab, yozuvingizni yanada jozibali qilishingiz mumkin. Masalan, "Uning sochlari qora edi" deyish o'rniga, "Uning sochlari siyoh edi" deb aytishingiz mumkin.

Tezaurus sizga so'z uchun sinonimlarning uzun ro'yxatini beradi va yozishingiz uchun mos sinonimlarni topishda juda foydali bo'lishi mumkin. Tezaurusdan foydalanishda ehtiyot bo'lish kerak bo'lgan narsa shundaki, ba'zi so'zlar biroz boshqacha ma'noga ega yoki turli xil usullarda qo'llanilishi kerak. Yozuvda, ayniqsa ijodiy-yozuvda, bir xil so'zlarni ko'p marta takrorlash yozishda zerikarli yoki qiziq bo'lmasligi mumkin. So'zni ekvivalent so'z bilan, ehtimol undan ham aniqroq so'z bilan almashtirish g'oyalaringizni qanday etkazishingizni yaxshilashi mumkin.

Sinonimlardan foydalanish ham yozganingizni yanada yorqinroq qilish va o'quvchi ongida yanada qiziqarli tasvirni yaratishga yordam beradi. Quyidagi jumalarni o'qiganingizda ongingizda qanday tasvirlarni ko'rasiz; "The water in the pond was dark", "the water in the pond was murky". Ikkinchi jumla sizda qiziqarliroq obraz yaratadimi? "Buyruq" so'zi hovuz suvining ko'rinishini yanada hayajonli va yorqinroq tavsiflaydi.

Agar siz yozish mahoratingizni oshirish yo'llarini izlayotgan bo'lsangiz, ba'zi yangi sinonimlarni o'rganishdan boshlang. Sinonimlardan to'g'ri foydalanish sizning yozishingizni zerikarlikdan hayajonli yoki takroriydan tasavvurga aylantirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Алехина А.И. Семантические группы в фразеологии современного английского языка. - М., 1977.
- 2.Смиринцкий А.И. Синтаксис английского языка. - М., 1957
- 3.Турсунов У., Мухторов Ж. Hozirgi o'zbek adabiy tili. - Т., 1975
5. Mamatov, A. (2020). ANTONIMIYA ASOSIDA FRAZEOLOGIK SHAKLLANISH MASALALARI. Архив Научных Публикаций JSPI.
6. Алехина А.И. Семантические группы в фразеологии современного английского языка. – М., 1977.

7. Смиринцкий А.И. Синтаксис английского языка. – М., 1957
8. Tursunov U., Muxtorov J. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – T., 1975
9. Mirzaakbarov, S. (2021). INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA SINONIMALARNI O'QITISHNING MUHIMLIGI .
10. Маматов, А. (2020). Фразеологик бирликларнинг семантик прагматик тадқиқи. Архив Научных Публикаций JSPI.
11. Mamatova, A. (2020). Frazеologik ma'no: lingvopragmatik yondashuv. Архив Научных Публикаций JSPI.
12. Mamatov, A. (2020). PHRASEOLOGICAL FORMATION AND LEXICALIZATION PHENOMENON. Journal of Critical Reviews, 7(13), 1015-1018.
13. Mamatov, A., & Boltayeva, B. (2020). ФРАЗЕОЛОГИК БИРЛИКЛАРНИНГ ЛИНГВОМАДАНИЙ ВА СЕМАНТИК-ПРАГМАТИК ТАДҚИҚИ. Архив Научных Публикаций JSPI, 1-100.
14. Mamatov, A. (2020). ЎЗБЕК ТИЛИ ФРАЗЕОЛОГИЯСИ. Архив Научных Публикаций JSPI, 1-204.

